

Diskusní text č. 2:

Komunita nevzniká sama

Autor: Mgr. Petr Jíra, Ph.D., Mgr. Vladan Hruška, Ph.D.

Téma / komponenta: ZPO 2 „SMART řešení přispívají k sounáležitosti v území – koheze uvnitř obcí“

Datum: 17. 2. 2026

Komunita jako předpoklad odolného venkova

Pojem komunita patří dnes k ústředním pojmům diskusí o rozvoji venkova, přesto však není samozřejmý ani jednoznačný. V akademickém diskurzu se komunita chápe různými způsoby: jako územně vymezené společenství (Lee a Newby, 1983), jako skupina sdílející identitu či zájem (Hoggett, 1997), jako síť vztahů a zdroj sociálního kapitálu (Putnam, 2000; Wenger, 1995) či jako symbolický konstrukt vymezující hranice příslušnosti (Cohen, 1985; Crow a Allan, 1994). V normativním pojetí je komunita chápána jako hlubší forma sounáležitosti (communio) založená na dialogu, otevřenosti a vzájemném uznání (Buber, 2021; Smith, 2013).

Z hlediska rozvoje venkova však nejde pouze o teoretickou debatu. Otázka komunity je praktická: bez důvěry, reciprocity a ochoty nést odpovědnost za společné místo nelze dlouhodobě rozvíjet obec, realizovat strategii ani naplňovat principy odolnosti.

Komunita v tomto smyslu není pouhým agregátem jednotlivců ani administrativní jednotkou; představuje kvalitativní úroveň vztahů, v níž se rozvíjí důvěra, odpovědnost a schopnost spolupráce. Jak upozorňuje Putnam (2000), právě hustota sociálních sítí a normy reciprocity vytvářejí sociální kapitál – předpoklad dlouhodobého rozvoje. Bez něj zůstávají i dobře připravené projekty formálními strukturami.

Současné koncepce komunitně vedeného místního rozvoje (CLLD) a metoda LEADER staví na principu „bottom-up“, tedy na předpokladu, že lidé žijící v daném území nejlépe znají jeho potřeby a potenciál (MMR, 2026). Místní akční skupiny (MAS) zde fungují jako partnerství veřejných a soukromých aktérů. Komunita tak není cílovou skupinou podpory, ale aktérem rozvoje.

Podobně koncepce SMART venkova zdůrazňují, že technologie jsou pouze nástrojem. „Smart Village“ podle Loewena a Streifenedera (2025) označuje komunitu, která dokáže inovativně reagovat na výzvy a budovat odolnost participativním způsobem. Bez sociální infrastruktury vztahů však zůstávají technologická řešení prázdným rámcem.

Jak však pojmu „komunita“ rozumí lidé, kteří rozhodují o rozvoji obcí v ČR? Jak důležité je pro ně místní společenství rozvíjet a jak to realizují? Na tyto a další otázky odpovídá náš výzkum.

Cíle a metodika výzkumu

Prezentovaný výzkum se zaměřil na pochopení komunitního života na českém venkově z perspektivy jeho aktérů – starostů, zástupců MAS, komunitních pracovníků, členů spolků i aktivních občanů. Cílem bylo zjistit:

- jak aktéři rozumějí pojmu komunita,
- jaké znaky má podle nich fungující komunita,
- jaké bariéry komunitní život oslabují,
- jakou roli hrají lídři, samospráva a MAS,
- zda a jak do komunitního života vstupují digitální technologie.

Metodika výzkumu spočívala v polostrukturovaných rozhovorech (celkem 15 provedených rozhovorů, výzkum však ještě pokračuje dále), které umožnily zachytit konkrétní zkušenosti i příklady z praxe. Důraz byl kladen na různorodost pohledů a regionálních zkušeností.

Výsledky: Komunita jako proces, nikoliv stav

Informátoři nejčastěji vnímali komunitu jako společenství lidí propojených místem, hodnotami nebo společnými aktivitami. Zároveň však upozorňovali, že v českém prostředí je pojem „komunita“ někdy vnímán jako cizí či zatížený historickými konotacemi. Častěji proto používají pojmy společenství nebo sousedství.

Praxe ukazuje, že v jedné obci obvykle neexistuje jedna homogenní komunita, ale více skupin – spolků, generací, zájmových okruhů –, které spolu mohou, ale nemusejí komunikovat. Komunita tedy není automatickým důsledkem sdíleného prostoru.

Znaky fungující komunity

Opakovaně zaznívaly hodnoty jako důvěra, respekt, otevřenost a spolupráce. Fungující komunita se podle informátorů pozná podle toho, že lidé mají možnost se zapojit a být skutečně vyslyšeni, sdílejí odpovědnost za místo, kde žijí, a jsou ochotni si navzájem pomáhat. Důležitá je také schopnost řešit konflikty a hledat kompromisy, které umožňují dlouhodobé soužití a rozvoj vztahů. Významnou roli hraje rovněž pestrá nabídka společných aktivit napříč generacemi, která posiluje setkávání a vzájemné porozumění mezi obyvateli. Klíčovým prvkem fungující komunity je přitom možnost skutečné participace – tedy zapojení, které není pouze formální, ale dává lidem reálnou možnost ovlivňovat dění ve svém okolí.

Bariéry a rizika

Informátoři označili za hlavní překážky rozvoje komunitního života především rostoucí individualizaci společnosti, časovou vytíženost lidí a časté dojíždění za prací, které omezuje možnosti zapojení do místních aktivit, a také vyhoření aktivních jednotlivců, na jejichž iniciativě komunitní život často stojí. Dalším problémem je podle nich administrativní a dotační přeregulovanost, která může komplikovat realizaci komunitních projektů, a rovněž napětí mezi „starousedlíky“ a „novousedlíky“, které někdy brání vytváření společné identity a spolupráce. Respondenti zároveň upozorňují, že digitální technologie, například skupiny na sociálních sítích nebo komunikační aplikace, mohou sice pomoci zlepšit informovanost a organizaci aktivit, samy o sobě však komunitu nevytvoří. Osobní kontakt a přímé setkávání lidí zůstávají pro budování skutečných vztahů a důvěry nenahraditelné.

Role aktérů: Lídři, samospráva a MAS

Zásadní roli hrají přirození lídři – lidé, kteří dokážou ostatní propojit a motivovat. Nemusí jít o formální představitele obce; často jde o členy spolků, učitele, podnikatele či aktivní rodiče. Obecní samospráva by měla vytvářet podmínky pro komunitní život (prostory, podporu aktivit, otevřenost participaci), nikoli jej řídit direktivně. Podobně MAS mohou fungovat jako facilitátor, síťující aktér a zdroj experimentování, například prostřednictvím malých grantů. Zásadní je dlouhodobost. Komunita nevzniká jednorázovou akcí ani projektem s krátkým horizontem. Jde o proces, jehož výsledky se často projeví až po letech.

Impulzy pro praxi: Co z toho plyne pro rozvoj venkova?

Empirické poznatky potvrzují, že komunita není automatickým důsledkem společného bydliště. Vzniká až jako výsledek dlouhodobé a systematické práce s důvěrou, vztahy a sdílenou odpovědností mezi obyvateli. Pro strategické řízení obcí a regionů z toho vyplývá několik důležitých doporučení.

Je vhodné podporovat vznik a rozvoj komunitních prostor, jako jsou komunitní centra, zahrady nebo další místa pro setkávání, která umožňují přirozené budování vztahů mezi lidmi. Důležité je také vytvářet příležitosti pro mezigenerační aktivity, které propojují různé skupiny obyvatel a posilují soudržnost místní komunity. Dalším nástrojem může být rozvoj mikrograntových programů, jež umožňují realizaci menších, lokálně ukotvených projektů iniciovaných samotnými obyvateli. Neméně podstatná je systematická podpora a vzdělávání místních lídrů, kteří často stojí za rozvojem komunitních aktivit. V neposlední řadě by mělo strategické plánování obcí klást důraz nejen na rozvoj fyzické infrastruktury, ale také na budování vztahů a sociálního kapitálu, které jsou pro dlouhodobou vitalitu komunit klíčové.

Je komunita skutečně prioritou rozvoje venkova, nebo o ní hovoříme spíše deklarativně, zatímco investice směřují převážně do infrastruktury a „tvrdých“ projektů? Nezůstává budování vztahů a důvěry na okraji strategického plánování – jako něco obtížně měřitelného, a tedy snadno opomíjeného?

Pokud hovoříme o odolném a „smart“ venkově, jsme připraveni přiznat, že bez sociální soudržnosti zůstává i nejmodernější technologické řešení nevyužité? Do jaké míry skutečně podporujeme přirozené lídry, experimentování a dlouhodobé procesy – a do jaké míry stále preferujeme rychlé, administrativně vykazatelné výstupy?

Možná tedy nejde o otázku, zda komunitu podporovat, ale zda jsme ochotni změnit způsob uvažování o rozvoji venkova: od projektového cyklu k dlouhodobé kultivaci vztahů.

Použité zdroje:

- Buber, M. (2021): Cesty do utopie, přel. P. Bláha, Přestupní stanice, Mělník
- Cohen, A. P. (1985): The Symbolic Construction of Community, London: Tavistock
- Crow, G., Allan, G. (1994): Community Life. An introduction to local social relations, Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf
- Hoggett, P. (1997): Contested communities. In: P. Hoggett (ed.) Contested Communities. Experiences, struggles, policies, Bristol: Policy Press
- Loewen, B., Streifeneder, T. (2025): Smart(er) rural areas: Framing 'smart villages' for conceptual development and EU policy. European Urban and Regional Studies, 09697764251398439
- MMR ČR (2019): Koncepce rozvoje venkova. Dostupné z:
<https://mmr.gov.cz/cs/ministerstvo/regionalni-rozvoj/koncepce-a-strategie/koncepce-rozvoje-venkova>
- MMR ČR (2026): Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD). Dostupné z:
<https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/regionalni-rozvoj/clld>
- Putnam, R. D. (2000): Bowling Alone. The collapse and revival of American community, New York: Simon and Schuster
- Smith, M. K. (2013): 'Community'. In: The encyclopedia of pedagogy and informal education. Dostupné z <https://infed.org/mobi/community>
- Tocqueville, A. (2000): Demokracie v Americe, Akademie, Praha
- Walzer, M. (1997): On Tolerance, New Haven: Yale University Press
- Wenger, G. C. (1995): A comparison of urban and rural support networks, Ageing and Society 15: 59-81